

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

4 mai 2004

PROPOSITION DE LOI

**modifiant des dispositions du Code civil
relatives à l'établissement de
la filiation et
aux effets de celle-ci**

AMENDEMENTSN° 55 DE MME **MARGHEM**

Art. 2

A l'article 313, § 3, alinéa 2, remplacer les mots,
«notifié par celui-ci ; s'il n'est pas reçu» **par les mots**
«notifié par celui-ci. La notification d'une expédition con-
forme de l'acte de reconnaissance se fait par envoi
recommandé dans le mois de la reconnaissance au
domicile de l'époux ou de l'épouse de l'auteur de la
reconnaissance tel qu'il résulte du registre national ou
à Parquet si le domicile de la personne à qui la notifica-
tion doit être faite est inconnu ou si celle-ci réside à
l'étranger. S'il n'est pas reçu»

Documents précédents :

Doc 51 **0597/ (2003/2004) :**001 : Proposition de loi de M. Giet, Mmes Lalieux et Déom, M. Perpète
et Mme Saudoyer.

002 à 013 : Amendements.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

4 mei 2004

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de bepalingen van
het Burgerlijk Wetboek met betrekking
tot het vaststellen van de afstamming
en de gevolgen ervan**

AMENDEMENTENNr. 55 VAN MEVROUW **MARGHEM**

Art. 2

In artikel 313, § 3, tweede lid, de woorden «geeft
deze kennis van de akte; indien zij niet is opgemaakt»
vervangen door de woorden «geeft deze kennis van
de akte. De kennisgeving van een behoorlijke verzen-
ding van de akte van erkenning geschiedt binnen een
maand na de erkenning, bij aangetekende brief die
wordt verzonden naar de in het Rijksregister vermelde
woonplaats van de echtgenoot of echtgenote van die-
gene die het kind erkent, dan wel naar het openbaar
ministerie zo de woonplaats van de persoon aan wie
de kennisgeving behoort te gebeuren, onbekend is, of
indien die persoon in het buitenland verblijft. Indien
die kennisgeving niet is opgemaakt».

Voorgaande documenten :

Doc 51 **0597/ (2003/2004) :**001 : Wetsvoorstel van de heer Giet, de dames Lalieux en Déom,
de heer Perpète en mevrouw Saudoyer.

002 tot 013 : Amendementen.

JUSTIFICATION

Conformément à la demande formulée par la Fédération Royale du Notariat Belge, il est proposé de préciser l'obligation de notification organisée par le Code civil et reprise dans la proposition de loi aux articles 313 et 319*bis* qui prévoient de porter l'acte de reconnaissance à la connaissance de l'épouse ou de l'époux de l'auteur de la reconnaissance.

Il est dès lors précisé que la notification se fait par envoi recommandé dans le mois de la reconnaissance au domicile de l'époux ou de l'épouse de l'auteur de la reconnaissance tel qu'il résulte de registre national ou au Ministère public si le domicile de la personne à qui la notification doit être faite est inconnu ou si celle-ci réside à l'étranger.

N° 56 DE MME MARGHEM

Art. 9

A l'article 319*bis*, alinéa 2, proposé, remplacer les mots «notifié par celui-ci ; s'il n'est pas reçu» par les mots «notifié par celui-ci. La notification d'une expédition conforme de l'acte de reconnaissance se fait par envoi recommandé dans le mois de la reconnaissance au domicile de l'époux ou de l'épouse de l'auteur de la reconnaissance tel qu'il résulte du registre national ou à Parquet si le domicile de la personne à qui la notification doit être faite est inconnu ou si celle-ci réside à l'étranger. S'il n'est pas reçu».

JUSTIFICATION

Voir la justification de l'amendement n° 55.

N° 57 DE MME MARGHEM

(Sous-amendement à l'amendement n° 54 de Mme Déom)

Art. 5

A l'article 316 proposé, remplacer le mot «auteurs» par le mot «époux».

VERANTWOORDING

Inspelend op het verzoek van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, wordt voorgesteld te preciseren dat de door het Burgerlijk Wetboek geregelde kennisgeving verplicht is. Die verplichting wordt opgenomen in de voorgestelde artikelen 313 en 319*bis* van het wetsvoorstel die bepalen dat de akte van erkenning ter kennis moet worden gebracht van de echtgenoot of de echtgenote van diegene die het kind erkent.

Er wordt dan ook gepreciseerd dat de kennisgeving moet geschieden binnen een maand na de erkenning, bij aangetekende brief die moet worden gezonden naar de in het Rijksregister vermelde woonplaats van de echtgenoot of de echtgenote van diegene die het kind erkent, of naar het openbaar ministerie zo de woonplaats van de persoon aan wie de kennisgeving moet gebeuren onbekend is, of zo die persoon in het buitenland verblijft.

Nr. 56 VAN MEVROUW MARGHEM

Art. 9

In het voorgestelde artikel 319*bis*, tweede lid, de woorden «geeft deze kennis van de akte; indien zij niet is opgemaakt» vervangen door de woorden «geeft deze kennis van de akte. De kennisgeving van een behoorlijke verzending van de akte van erkenning geschiedt binnen een maand na de erkenning, bij aangetekende brief die wordt verzonden naar de in het Rijksregister vermelde woonplaats van de echtgenoot of echtgenote van diegene die het kind erkent, dan wel naar het openbaar ministerie zo de woonplaats van de persoon aan wie de kennisgeving behoort te gebeuren, onbekend is, of indien die persoon in het buitenland verblijft. Indien die kennisgeving niet is opgemaakt».

VERANTWOORDING

Zie de verantwoording van amendement nr. 55.

Nr. 57 VAN MEVROUW MARGHEM

(Subamendement op amendement nr. 54 van mevrouw Déom)

Art. 5

In het voorgestelde artikel 316, de woorden «de ouders» vervangen door de woorden «de echtgenoten».

JUSTIFICATION

L'amendement n° 54 prévoit deux exceptions à la présomption de paternité qui n'auraient toutefois pas d'effet lorsque les époux sollicitent le maintien de la présomption de paternité et le font savoir par une déclaration conjointe au moment de la déclaration de la naissance.

Ce sont, bien entendu, les «époux» qui disposent de la possibilité de demander le maintien de la présomption de paternité et non les «auteurs». Nous pouvons toutefois faire remarquer que, dans la plupart des cas, les époux qui accèderont à cette demande seront également les auteurs.

N° 58 DE MME MARGHEM

Art. 13

A l'article 329bis, § 2, alinéa 2, proposé, apporter les modifications suivantes :

a) **remplacer les mots «12 ans» par les mots «15 ans»**

b) **compléter cet alinéa comme suit : «Ce consentement n'est pas requis de l'enfant déclaré interdit, en état de minorité prolongée ou dont le tribunal estime, en raison d'éléments de fait constatés par procès-verbal motivé, que l'enfant est privé de discernement.»**

JUSTIFICATION

Si nous pouvons constater que les jeunes font preuve de maturité de manière précoce et qu'il est souhaitable de les entendre ou de tenir compte de leur avis dans des situations comme une adoption ou dans des procédures les concernant, il n'en est pas de même en matière de filiation.

La filiation concerne l'état des personnes et il semble prématuré de demander à un jeune de moins de 15 ans de se prononcer sur celui-ci. Dans le cadre de l'article 329bis proposé, le jeune doit donner son consentement, acte dont la valeur est décisive et n'est pas à comparer avec le témoignage. Ce consentement doit être «libre et éclairé». On peut douter qu'un jeune de moins de 15 ans puisse disposer du recul nécessaire pour donner un consentement «éclairé».

Enfin, il est souhaitable de compléter la loi actuelle en prévoyant une possibilité pour le juge de ne pas requérir le consentement de l'enfant qui a plus de 15 ans mais qui est déclaré interdit, en état de minorité prolongée ou dont le tribunal estime qu'il est privé de discernement.

VERANTWOORDING

Amendement nr. 54 voorziet in twee uitzonderingen op het vermoeden van vaderschap die evenwel geen effect zouden sorteren wanneer de echtgenoten verzoeken het vermoeden van vaderschap te handhaven en zulks laten weten door middel van een gemeenschappelijke verklaring die zij op het tijdstip van de aangifte van de geboorte afleggen.

Uiteraard zijn het de «echtgenoten» die over de mogelijkheid beschikken te vragen het vermoeden van vaderschap aan te houden en niet «de ouders». Er zij evenwel opgemerkt dat de echtgenoten die een soortgelijk verzoek indienen, in de meeste gevallen ook de ouders zullen zijn.

Nr. 58 VAN MEVROUW MARGHEM

Art. 13

In het voorgestelde artikel 329bis, § 2, tweede lid, de volgende wijzigingen aanbrengen:

a) **de woorden «twaalf jaar» vervangen door de woorden «vijftien jaar»;**

b) **het lid aanvullen als volgt: «Deze toestemming is niet vereist indien het kind onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel indien de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat het kind geen onderscheidingsvermogen heeft.»**

VERANTWOORDING

Wij kunnen weliswaar vaststellen dat de jongeren blijk geven van vroegrijpheid en dat het wenselijk is ze te horen of rekening te houden met hun mening in een situatie zoals adoptie of andere procedures die hen aanbelangen; toch is zulks niet hetzelfde inzake afstamming.

Afstamming gaat over de staat van personen en het lijkt voorbarig aan een jongere onder de 15 jaar te vragen zich hierover uit te spreken. In het kader van het voorgestelde artikel 329bis moet de jongere zijn toestemming geven, wat een handeling is met beslissende waarde en niet te vergelijken valt met een getuigenis. Die toestemming moet «vrij en weloverwogen» zijn. Het valt te betwijfelen of een jongere onder de 15 jaar de nodige afstand kan nemen om een «weloverwogen» toestemming te geven.

Tot slot is het wenselijk de huidige wet aan te vullen door de rechter de mogelijkheid te bieden de toestemming niet te moeten vragen van een kind boven de 15 jaar dat onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel indien de rechtbank oordeelt dat het geen onderscheidingsvermogen heeft.

N° 59 DE MME MARGHEM

Art. 14

A l'article 330, § 1 proposé, apporter les modifications suivantes :

a) **supprimer les mots** «et la présomption de paternité»

b) **insérer les alinéas suivants entre les alinéas 1er et 2 :**

«La présomption de paternité peut être contestée par le mari, par la mère et par l'enfant. Si le mari est décédé sans avoir agi, mais étant encore dans le délai utile pour le faire, sa paternité peut être dans l'année de son décès ou de la naissance, contestée par ses ascendants et par ses descendants.

L'action de la mère doit être intentée dans l'année de la naissance et celle du mari ou du précédent mari dans l'année de la naissance ou de la découverte de celle-ci ou de la découverte du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant. Celle de l'enfant doit être intentée au plus tard dans les quatre ans à compter du moment où il atteint l'âge de dix-huit ans. Sauf circonstances exceptionnelles, elle est irrecevable si le mari a élevé l'enfant comme sien.

La demande doit être formée de manière que l'enfant ou ses descendants, la mère, le mari et, le cas échéant, le précédent mari soient à la cause.».

JUSTIFICATION

L'article 330 proposé organise une procédure similaire pour l'action en contestation de reconnaissance et pour l'action en contestation de présomption de paternité. Suite aux auditions des professeurs, il est nécessaire de maintenir une distinction entre ces deux actions qui ne peuvent être soumises aux mêmes conditions.

Tout d'abord, il ne semble pas raisonnable d'ouvrir l'action en contestation de paternité à tout intéressé. Nous pouvons citer par exemple le professeur J. Gerlo qui estime qu'«une telle mesure perturberait par trop la paix familiale non seulement au sein d'un couple marié, mais aussi au sein d'un ménage de cohabitants légaux ou de fait.

Nr. 59 VAN MEVROUW MARGHEM

Art. 14

In het voorgestelde artikel 330, de volgende wijzigingen aanbrengen :

a) **in de Franse tekst van het eerste lid, de woorden** «et la présomption de paternité» **weglaten;**

b) **tussen het eerste en het tweede lid, de volgende leden invoegen:**

«Het vermoeden van vaderschap kan worden betwist door de echtgenoot, door de moeder en door het kind. Indien de echtgenoot overleden is zonder in rechte te zijn opgetreden, lopende de termijn om zulks te doen, kan zijn vaderschap, binnen een jaar na zijn overlijden of na de geboorte, worden betwist door zijn bloedverwanten in de opgaande en in de neerdalende lijn.

De rechtsvordering van de moeder moet worden ingesteld binnen een jaar na de geboorte en die van de echtgenoot of van de vorige echtgenoot binnen een jaar na de geboorte, na de ontdekking ervan of na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is. Die van het kind moet worden ingesteld uiterlijk vier jaar nadat het de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Behoudens buitengewone omstandigheden is ze niet ontvankelijk wanneer de echtgenoot het kind als het zijne heeft opgevoed.

De vordering moet op zodanige wijze worden ingesteld dat het kind of zijn afstammelingen, de moeder, de echtgenoot en, in voorkomend geval, de vorige echtgenoot in het geding worden geroepen.».

VERANTWOORDING

Het voorgestelde artikel 330 voorziet in een soortgelijke procedure voor de vordering tot betwisting van de erkenning en voor de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap. Uit de hoorzittingen met de hoogleraren is gebleken dat een onderscheid moet worden gehandhaafd tussen die twee vorderingen, waarvoor niet dezelfde voorwaarden kunnen gelden.

Ten eerste lijkt het niet redelijk dat iedere belanghebbende een vordering tot betwisting van het vaderschap kan instellen. Zo stelde professor J. Gerlo dat een dergelijke maatregel de gezinsvrede al te zeer zou verstoren, niet alleen bij een getrouwd echtpaar, maar ook in een gezin van wettelijk of feitelijk samenwonenden; de vordering zou zeker worden verworpen in geval van bezit van staat maar het kwaad is reeds geschied, louter door het instellen van de vordering.

L'action sera certainement rejetée en cas de possession d'état mais le mal est déjà fait par la seule introduction de l'action». Pour relayer ces préoccupations, il est proposé de permettre principalement au mari, à la mère et à l'enfant de contester la présomption de paternité. L'article actuel du Code civil (art. 332) est maintenu en ce qu'il prévoit que «si le mari est décédé sans avoir agi, mais étant encore dans le délai utile pour le faire, sa paternité peut être dans l'année de son décès ou de la naissance, contestée par ses ascendants et par ses descendants».

Ensuite, l'article 332 du Code civil est maintenu également en ce qu'il prévoit des délais pour agir en contestation de présomption de paternité. Il est en effet indispensable de limiter la possibilité de contestation de paternité dans le temps en vue de sécuriser le lien de filiation.

Enfin, pour tenir compte des préoccupations émises dans le cadre de la proposition de loi DOC 50 495/001, il est proposé de prolonger le délai dans lequel l'action en contestation doit être intentée par le mari ou le précédent mari en modifiant le point de départ du délai d'un an : l'action pourra être introduite dans l'année de la découverte du fait qu'il n'est pas le père de l'enfant. Cette suggestion a été émise par plusieurs professeurs. Nous pouvons citer l'intervention de P. Senaeve qui souligne qu'«en allongeant le délai de contestation de paternité, on prolonge inutilement l'insécurité juridique et le trouble au sein du ménage dans 100 % des cas de filiation paternelle dans le mariage. Il faut rappeler que la loi du 31 mars 1987 a déjà porté ce délai de trois mois à un an.(...)»

En outre, en cas de force majeure, le magistrat peut toujours décider du relèvement de la déchéance encourue.». Il n'est pas inutile de rappeler aussi que dans le droit français et luxembourgeois, le délai n'est que de six mois et dans le droit néerlandais un an.

N° 60 DE MME MARGHEM

Art. 18

A l'article 332quinquies, apporter les modifications suivantes :

a) **remplacer les mots «12 ans» par les mots «15 ans» ;**

b) **compléter l'article comme suit : «Ce consentement n'est pas requis de l'enfant déclaré interdit, en état de minorité prolongée ou dont le tribunal estime, en raison d'éléments de fait constatés par procès-verbal motivé, que l'enfant est privé de discernement.».**

Teneinde op die bezorgdheden in te spelen, wordt voorgesteld vooral de echtgenoot, de moeder en het kind toe te staan het vermoeden van vaderschap te betwisten. Het terzake vigerende artikel van het Burgerlijk Wetboek (artikel 332) wordt behouden aangezien het luidt als volgt : «Indien de echtgenoot overleden is zonder in rechte te zijn opgetreden, lopende de termijn om zulks te doen, kan zijn vaderschap, binnen een jaar na zijn overlijden of na de geboorte, worden betwist door zijn bloedverwanten in de opgaande en in de neerdalende lijn.».

Voorts wordt dat artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek ook behouden omdat het voorziet in termijnen om het vermoeden van vaderschap te betwisten. Het is immers onontbeerlijk de mogelijkheid van betwisting van het vaderschap te beperken in de tijd, teneinde de afstammingsband veilig te stellen.

Om rekening te houden met de bezorgdheden waaraan uiting is gegeven in het kader van wetsvoorstel DOC 50 495/001, wordt ten slotte voorgesteld de termijn waarbinnen de vordering tot betwisting door de echtgenoot of door de vorige echtgenoot moet worden ingesteld te verlengen door het aanvangspunt van de termijn met een jaar te wijzigen: de vordering zal kunnen worden ingesteld binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat de betrokkene niet de vader van het kind is. Meerdere hoogleraren hebben die suggestie gedaan. Wij kunnen de uiteenzetting van P. Senaeve aanhalen, die erop heeft gewezen dat men door de termijn voor de betwisting van het vaderschap te verlengen, onnodig de rechtsonzekerheid verlengt, alsmede de onrust in het gezin in alle gevallen van vaderlijke afstammingsband binnen het huwelijk. Hij heeft er ook aan herinnerd dat de wet van 31 maart 1987 die termijn reeds heeft verlengd van drie maanden tot een jaar en dat in geval van overmacht de magistraat bovendien nog altijd kan beslissen dat de ontzetting wordt opgeheven.

Het is niet nutteloos er tevens aan te herinneren dat krachtens het Franse en het Luxemburgse recht die termijn slechts zes maanden bedraagt; het Nederlandse recht voorziet in een termijn van één jaar.

Nr. 60 VAN MEVROUW MARGHEM

Art. 18

In het voorgestelde artikel 332quinquies, de volgende wijzigingen aanbrengen:

a) **de woorden «twaalf jaar» vervangen door de woorden «vijftien jaar»;**

b) **het artikel aanvullen als volgt : «Deze toestemming is niet vereist indien het kind onbekwaam is verklaard of zich in een staat van verlengde minderjarigheid bevindt, dan wel indien de rechtbank, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, oordeelt dat het kind geen onderscheidingsvermogen heeft.».**

JUSTIFICATION

Corollaire de l'amendement n°58.

L'âge auquel l'enfant consent à une reconnaissance de paternité ou de maternité doit être analogue à celui auquel l'enfant refuse une action en recherche de maternité ou de paternité.

N° 61 DE MME **MARGHEM**

Art. 18bis (nouveau)

Insérer un nouvel article 18bis, libellé comme suit :

«Art. 18bis. — A l'article 335 du même Code sont apportées les modifications suivantes :

a) au § 1er les mots «sauf si le père est marié et reconnaît un enfant conçu pendant le mariage par une autre femme que son épouse» sont supprimés;»

b) le § 3, alinéa 2, est abrogé.».

JUSTIFICATION

L'article 335, § 1 du Code civil prévoit que «l'enfant dont seule la filiation maternelle est établie ou dont la filiation paternelle et la filiation maternelle sont établies en même temps porte le nom de son père, sauf si le père est marié et reconnaît un enfant conçu pendant le mariage par une autre femme que son épouse».

Cette dernière phrase crée une restriction au droit de l'enfant «adultérin» de porter le nom de son père. Cette exclusion n'a pas été soumise à la Cour d'arbitrage mais semble toutefois contraire aux principes d'égalité et de non-discrimination. Il est proposé de la supprimer.

VERANTWOORDING

Dit amendement is het logisch gevolg van amendement nr. 58 (tot wijziging van artikel 329bis).

De leeftijd waarop een kind met de erkenning van het vader- of moederschap instemt, moet analoog zijn aan die waarop het kind een rechtsvordering tot onderzoek naar het moeder- of vaderschap weigert.

Nr. 61 VAN MEVROUW **MARGHEM**

Art. 18bis (nieuw)

Een artikel 18bis (nieuw) invoegen, luidend als volgt :

«Art. 18bis. — In artikel 335 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

«a) in § 1 worden de woorden «, behalve wanneer de vader gehuwd is en een kind erkent dat tijdens het huwelijk bij een andere vrouw dan zijn echtgenote is verwekt» weggelaten;

b) in § 3 wordt het tweede lid opgeheven.».

VERANTWOORDING

In artikel 335, § 1, van het Burgerlijk Wetboek is het volgende bepaald : «Het kind wiens afstamming alleen van vaderszijde vaststaat of wiens afstamming van vaderszijde en van moederszijde tegelijkertijd komen vast te staan, draagt de naam van zijn vader, behalve wanneer de vader gehuwd is en een kind erkent dat tijdens het huwelijk bij een andere vrouw dan zijn echtgenote is verwekt.».

Die laatste zin is een inperking van het recht van de in overspel verwekte kinderen om de naam van hun vader te dragen. Die uitsluiting werd niet aan het Arbitragehof voorgelegd, maar lijkt niettemin strijdig met de beginselen van gelijkheid en non-discriminatie. Er wordt voorgesteld die zin weg te laten.

N° 62 DE MME MARGHEM

Art. 19

A l'article 19 proposé les mots « 334ter, 335, § 3 alinéa 2 » sont supprimés.

JUSTIFICATION

L'article 19 proposé supprime l'article 334ter du Code civil au motif que cet article présente une restriction aux droits de l'enfant adultérin. Pourtant, cet article ne contient aucune discrimination à l'égard de l'enfant adultérin lui-même mais concerne le statut des époux comme l'a fait remarquer certains professeurs lors des auditions et la Fédération Royale du Notariat Belge.

Il est proposé de maintenir l'article 334ter du Code civil qui présente un grand intérêt en matière successorale.

Marie-Christine MARGHEM (MR)

Nr. 62 VAN MEVROUW MARGHEM

Art. 19

In het voorgestelde artikel 19, de woorden « 334ter, 335, § 3 tweede lid » schrappen.

VERANTWOORDING

Het voorgestelde artikel 19 strekt ertoe artikel 334ter van het Burgerlijk Wetboek op te heffen omdat dat artikel leidt tot een inperking van de rechten van het in overspel verwekte kind. Nochtans houdt dat artikel geen enkele discriminatie in ten aanzien van dat kind zelf; wel heeft het betrekking op de status van de echtgenoten, zoals sommige professoren tijdens de hoorzittingen en de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen hebben opgemerkt.

Dit amendement strekt er dus toe artikel 334ter van het Burgerlijk Wetboek, dat van groot belang is voor de erfopvolging, te handhaven.